

Esti csillagnéző túrák

A Budai-hegység nagyon alkalmas a fényszennyezés szemléltetésére, hiszen a hegyekből gyönyörűen rá lehet látni a fényárban úszó városra, a sok felesleges mesterséges világításra. Látjuk azt a fényburát, amely rátelepszik Budapestre, és elhalványítja a csillagot. Ezért a Polaris csillagvizsgálóban elhatároztuk, hogy a zselici csillagnéző túrák mintájára mi is szervezünk hasonlókat a Budai-hegységben. Ez a vidék kedvező adottságai miatt nagyon alkalmas az esti túrákhoz. Szép természeti értékei vannak, a felszíne szabdalt és változatos, ezért sok különálló túraútvonalat tervezhetünk itt.

A zselici csillagnéző sétákkal ellentétben mi azt mutatjuk meg, hogy a köztéri világítás tönkreteszi a csillagos égbolt látványát, de ha egy kicsit távolabb megyünk a várostól, sokkal szebben látszanak a csillagok. Ezen kívül a csillagnéző túránk célja természetesen az, hogy minél több emberhez eljusson a csillagászat. Az esti sétákra sok kívülrálló ember jön el, egy új réteggel tudjuk megismertetni, és talán megszerettetni az égbolt szépségeit.

Engem ért az a megtisztelő feladat, hogy megszervezhetem és vezethetem ezeket az

esti sétákat. Tavaly őszi órá összesen hat ilyen alkalom volt.

Az első túrát 2009. október 10-re hirdettük meg. Egy kellemes 5 km körüli sétát terveztem az Árpád-kilátó és az Oroszlán-szikla érintésével. Özönlöttek az érdeklődő e-mailek, telefonok. A meteorológia órákat zengett a rossz időjárásról. De reménykedtem. Egész nap pocsék volt az ég, felmerült bennem, hogy este egyedül fogok várakozni a találkozóhelyen. De a felhők oszlani kezdtek, és este 6-kor megláttam a lemenő Napot. Fél 7-kor már 48 ember várta a túrát a 11-es busz végállomásánál. Hihetetlenül boldog voltam, hogy ilyen nagy az érdeklődés. Teljesen vegyes korosztály jött össze. Sokan a csillagászati honlapokról értesültek erről az eseményről, de legtöbben a Helyi Téma újságban megjelenő felhívás hatására jöttek el. Elsétáltunk az Árpád kilátóig.

Már erősen esteledett, így megnézhattük Budapest fényeit, a hidakat a Dunán, és az égbolton a Jupitert. Elhaladtunk az Oroszlán-szikla mellett, és a vitorlázó repülőter feletti dombot neveztük ki észlelőrétnek. Addigra már elmentek a felhők, és lézer

Mindjárt az első túra nem várt érdeklődés mellett zajlott

segítségével megmutathattam az érdeklődőknek a fontosabb csillagképeket. Előkerültek a binokulárok, megkerestük az M13-at, a Perseus-ikerhalmazt, az Andromeda-ködöt, és láttuk a Jupiter két holdját is. Félórányi pihenés, nézelődés után a piros kör jelzésen visszamentünk a buszmegállóhoz. Addigra már ismét felhős lett az ég. Mire hazaértem, már esett az eső. Milyen szerencsénk volt! S mennyien eljöttek!

A sikeres túrára való tekintettel elhatároztuk, hogy rendszeressé tesszük az esti csillagnéző sétákat a Budai-hegységben. Így novemberben is tartottunk egyet. Ekkor a Hármashatár-hegyre látogattunk el.

A túra előtti napokban a Kossuth Rádió felkeresett és interjút készített velem. De az égbolttal nem volt szerencsénk... Tejködben indultunk a Máramarosi útról, mégis 34 fő összegjött. Abban reménykedtünk, hogy a hegytetőn már a köd felett leszünk, de ez nem jött össze. Még Budapest fényeit sem láttuk, akkora homály lepte el a tájat. De a Rekettyés nevű vendéglátó ipari egység nyitva volt, és egy kis forralt bort kóstolgatva a plafonra ragasztott foszforeszkáló csillagokban gyönyörködhattunk. Barátságosan idő volt, de egy jót sétáltunk a szabad levegőn. Nem lehet mindig szerencsénk! Decemberben nem is tartottunk túrát, csak januárban.

Azon a sétán a Virágos-nyeregbe mentünk. Ekkor volt a BKV-sztrájk, ennek ellenére 30 ember jött el. Egész nap gyönyörű idő volt, ragyogott a nap, de estére köd borult a tájra. Maga a túra jól sikerült, de az égbolttal ismét nem volt szerencsénk. Odafele a hegyoldalból még láttuk Budapest fényeit, így tudtunk egy kicsit beszélni a fényszennyezésről. Mikor beljebb merészkedtünk az erdőbe, a Virágos-nyereg gyönyörű, hosszan elterülő füves területéből már semmit sem láttunk. Helyette beszélgettünk a csillagászat aktuális kérdéseiről. A nagy sötétség miatt az egyik irányt eltévesztettük és eltévedtünk. Még idejében „gyanús” lett az út, valahogyan rákeveredtünk egy másik jelzésre. Szerencsére tájoló és térkép segítségével megtaláltuk a helyes ösvényt. Visszafordultunk, és sikeresen visszaértünk a Virágos-nyeregbe.

Neheztésként az utolsó szakaszt egy jeges lejtős úton kellett megtenni. Sokat csúszkáltunk, elestünk, de jót neveltünk ügyetlenségünkön.

Februárban az MTA Konkoly Thege Miklós Csillagászati Kutatóintézetébe látogattunk el. A kedvezőtlen időjárás ellenére 38-an gyülekeztünk a Normafánál. Nagyon örültem annak, hogy sok ismerős arccal találkoztam. Úgy látszik a csillagvizsgáló megtekintése erős vonzóerőnek számított.

Kolláth Zoltán munkatársával együtt nagy szeretettel fogadott minket a csillagvizsgálóban. Megnéztük a kutatóintézet hatalmas távcsövét, és részletes tájékoztatást kaptunk optikai adatairól is. Csatatunk változatos kérdéseire is lelkesen válaszoltak az intézet dolgozói.

A svábhegyi csillagvizsgáló kupolájában

Ezután társaságunk egy része elbúcsúzott tőlünk. A vállalkozó szellemű túratársainkkal tettünk egy kb. 5 km-es kört a Normafa kék kör jelzésén. Itt a hegyekben még megmaradt a hó, így élveztük a csatangolást a friss téli levegőben. A Normafánál megnézhattuk Budapest esti panorámáját. Itt beszélgettünk a fényszennyezésről, ami ezen a helyen – a csillagvizsgáló közelében – nagyon aktuális téma. A túra felénél csodák csodájára feloszlott a köd, és megjelent a dagadó Hold, amely szépen megvilágította a havas ösvényt. Természetesen előkerültek a binokulárok, és megvizsgáltuk a Hold krátereit, tartottam egy kis ismeretterjesztő beszélgetést Földünk égi kísérőjéről, amit a

velünk levő iskolás gyerekek nagyon élveztek. Nem sokkal később megjelentek a csillagok. A Capellát vettem először észre, ahogy a fák felett ragyogott. Lenyűgöző volt a fák lombjai között villódzó csillagok látványa. Végre elővehettem „lézerpálcám”, és megmutathattam az Oriont, az Ikreket, a Sziroszt. Megnéztük a Marsot is. A gyerekekkel megkerestük a Göncölszekeret és a Sarkcsillagot. A felnőttekkel a Föld precessziós mozgásáról beszélgettünk. Mire a túra végére értünk, ismét leszállt a köd, ennek ellenére lelkes csapatunk nagyon jól érezte magát.

Márciusban a Hárs-hegyre látogattunk el. Még világos volt, amikor 24 fóvel megnéztük a budaszentlőrinci pálos kolostor romjait. Ezután végigsétáltunk a Hárs-hegyi körúton, ami összesen 3,5 km hosszú. Szép, kellemes időnk volt. Két nappal előtte még hófoltok borították a hegy északi oldalát, de ezen a kiránduláson már kora tavaszi hangulat fogadott minket. Az alkonyati égen szépen kirajzolódtak a környező hegyek körvonalai, az ég is valamennyire csillagos volt. A Kis-Hárs-hegyen megnéztük az érdekesen kettős csigavonalú kilátót, sőt fel is másztunk rá. A tetején csodálatos panoráma fogadott bennünket. Lábunk előtt hevert az egész fényárban úszó Budapest, ezért beszélünk a fényszennyezésről is. Közben az égbolt egyre szebb lett. Itt-ott látszott egy-két csillagkép. Ezeket lézer segítségével megmutattam, és meséltem a hozzájuk fűződő legendákról is. Megnéztük az Ikreket, Szekerest, Cassiopeiát, Bikát, Fiastyúkot. Az Orion nem látszott tisztán. Jöttek-mentek a felhők, de a Hold sarlója gyönyörűen ragyogott, és a Marsot is megcsodálhattuk. Szerencsére volt nálunk több binokulár is. Hosszas nézelődés után, jó hangulatban tértünk vissza a kiinduló pontunkhoz. A tavaszi kellemes este hatására még sokáig beszélgettünk lenn a parkolóban. A nem MCSE-tagoknak osztottam prospektust, hátha szívesen csatlakoznak népes táborunkhoz.

A legsikeresebb csillagnézésünk májusban volt, pedig nagyon rosszul indult, mivel az első túrákiírásakor ömlött az eső, így két héttel később tartottuk meg. Ekkor Húvösvölgybe

látogattunk el. Sétáltunk egy nagyot az alkonyatban. Megnéztük Fedák Sári egykori villájának a kertjében lévő libanoni cédrust, ami ma természeti emlék. Igaz, hogy a holdfázis nem kedvezett, de gyönyörű csillagos egünk volt. A vitorlázórepülőtéren hatalmas füves területén beláttuk az egész tavaszi égboltot. Gyönyörködtünk a Vénuszban, megkerestük a Marsot, a Szaturnuszt, és megmutathattuk az összes látható csillagképet is. A hangulatot még az is fokozta, hogy ez a túra távcsöves bemutatóval végződött.

Az Orion a főváros fényzöne fölött

A csillagnéző túrák tervezésekor sok szempontot kell figyelembe venni:

- A telehold is elhalványítja a csillagokat. Igazi észleléseket Hold nélküli éjszakákon végezhetünk. Ezért a túrák időpontját ehhez igazítom.
- Sokan autóval, mások BKV járművel érkeznek a helyszínre. Ezért olyan túrákat tervezek, ami minden járművel könnyen megközelíthető, és ugyanott van az indulás, ahol az érkezés. Ennek akkor vettem nagy hasznát, amikor a túra pont a BKV sztrájk idejére esett, és csak autóval tudtak eljönni a résztvevők.
- Mivel sötétben túrázunk, nem célszerű keskeny, meredek ösvényeken, csúszós szakadékok mellett haladni, hanem jól járható turista utakon.
- Kell, hogy legyen egy olyan rét, kilátó,

tisztás, ahonnan jól látható a csillagos ég, nem takarják el a fák az egész horizontot.

- Egy ilyen túra 5–6 km-es szokott lenni. 10 km-nél hosszabb távot az átlagember nem szívesen tesz meg.

- Igyekszem úgy összeállítani az időpontokat, hogy mindegyik túra más-más napra essen. Egyik péntekre, a másik szombatra. Van, aki annak örül, hogy nem vágja ketté a hétvégét, van aki pénteken túl fáradt, csak szombaton jön el. A csillagvizsgálóba szerdai napon mentünk, mert az intézet akkor fogadott minket. Volt, aki külön örült, hogy végre hétköznap túrunk. A napszak is fontos. Célszerű alkonyatkor gyülekeznünk, így még látjuk egymást, és a szemünk fokozatosan szokik hozzá a sötétedéshez.

- Nagyon fontos, hogy a túra előtt alaposan bejárjam az útvonalat. Egyszer nappal, azután éjszaka is. Ez nem maradhat el. Este egész más az erdő, nehezebb észrevenni az útelágazásokat. (Főleg, ha köd is nehezíti a tájékozódást).

Az a tapasztalatom, hogy a résztvevők kb. 20%-a tagja a Magyar Csillagászati Egyesületnek. A többség kívülálló, nekik minden újdonság. Rendszerint rengeteg gyereket hoznak el ezekre a csillagnézésekre. Elsősorban a csillagászati honlapokon hirdetjük meg, de innen egy-két helyi sajtóorgánium is át szokta venni az információt. Már követni sem tudom, hogy ki honnan hallott róla. Az egyik legmeghatóbb az volt a számomra, amikor eljött egy fiatal pár, a fiúnak születésnapja volt, és ezt a túrát kapta meglepetésként a párjától.

Sajnos nincs garancia arra, hogy szép csillagos egünk lesz a túrán. Éppen ezért próbálok úgy tervezni a sétát, hogy legyen útközben valami látnivaló, például szép szikla, kilátó, csillagvizsgáló, rom, templom, de a kocsmá is fontos szempont lehet. Hasznos, ha tartok valamilyen ismeretterjesztő előadást, így borult ég esetén is találkozhatnak a jelen lévők a csillagászzal. Jó, ha van szórólap is nálam az egyesületről, ezzel is népszerűsíteni tudom az MCSE-t. Mivel sok a gyerekek, nagy sikere van a csillagképekhez fűződő legendáknak. Érdemes

alaposan tanulmányozni a görög mitológiát, hogy tudják mesélni az égbolt szereplőiről. (Herkules, Andromeda, Perseus stb.) De a magyar népi elnevezéseket sem hagyom ki. (Pl. Sánta Kata, Fiastyúk, Kaszás stb.) A túrákon a fényszennyezés hatását is szeretném megismertetni az emberekkel, a gyerekekkel, a jövő nemzedékével. Minden alkalommal, amikor egy kilátópontról nézzük Budapest fényeit, beszélünk a fény negatív hatásairól. Úgy gondolom, hogy a fényszennyezés, mint fogalom még nincs benne a köztudatban. Az átlagember nem is gondol arra, hogy a fénynek káros hatása is lehet.

Csoportunk az „egri várnál” (Pílisborosjenő mellett)

A csillagnéző túrák csak eső esetén maradnak el. Szerencsére ilyen még nem volt. Borult időben is megtartjuk, akkor sétálunk egy jót, és beszélgetünk a csillagászzal. A túráink nyilvánosak, bárki eljöhet rá, nem kell előre bejelentkezni, és természetesen ingyenesek.

Kár, hogy Budapestről soha nem láthatjuk annyira szépnek az eget, mint a Zselic szívéből, de a csillagnéző túrákra a Budai-hegységbe is érdemes eljönni.

Kerényi Lilla